एच.आइ.भि र एड्स

HIV AIDS

एड्स भनेको के हो ?

एड्स (रोग प्रतरिोध क्षमताको कमी हुनु) मानसिमा रोग संग लड्ने जीवाणुको कमी (एच.आइ.भि.) बाट हुने गर्दछ, जुन जीवाणुले रोगसंग प्रतरिोध गर्ने कोषलाई मार्ने वा कमजोर पार्ने गर्दछ र क्रमशः शरीरको रोगसंग लड्ने एवं कुनै कुनै कसिमिको क्यान्सरसँग लड्ने क्षमताको ह्रास हुने गर्दछ । एच.आइ.भि. साधारणतया संक्रमति व्यक्तिसंगको यौन सम्पर्क बाट सर्ने गर्दछ।

एच.आइ.भि. संकमण धेरै नै बढेको चरणलाई एड्सको संज्ञा दइिन्छ । रोग नविारण एवं नयिन्त्रण केन्द्र (सि.डि.सी.)ले एड्सको परभिाषा गर्ने र यसको आधकिारकिताको नरि्क्योल गर्ने गर्दछ । यसले संयुक्त राज्य अमेरकिामा एड्स रोगको बसि्तारको हसिाब कताब राख्ने गर्दछ । २००८ को सि.डि.सी.को एड्सको परभिाषा अनुसार २०० सडिी४+ टि सेल वा कोषहरु भएका व्यक्तिएच.आइ.भि. संक्रमति व्यक्तिहुन् (भने एकजना स्वस्थ वयस्कमा साधारणतया ८०० वा सो भन्दा बढी सडिी४+ टि-सेल वा कोष हुने गर्दछ ।) यसको अलावा, यो परभिाषाले एच.आइ.भि. सक्रमति व्यक्तहिरु जो २६ क्लनिकिल अवस्थाहरु मध्ये एक वा एक भन्दा बढीको लक्षण देखएिको छ त्यस्ता व्यक्तलिाई समेट्छ, (यसलाई अपर्च्युनसि्टकि संक्रमण पनि भननि्छ) र यसले एच.आइ.भि. रोगले नकिै गांजीसकेको व्यक्तलिाई असर पार्दछ। सि.डी.सी. अनुसार २००६ सालको अन्ततरि अमेरकिामा १.१ मलियिन प्रौढ र बयस्क व्यक्ति एच.आइ.भि. / एड्स संक्रमति व्यक्तिथिए भने, २००७ सालमा संसारभरमा अनुमानति २.७ मलियिन मानसिहरु एच.आइ.भि. बाट संक्रमति भएका थिए। यसको अर्थ प्रत्येक मनिेटमा पाँचजना व्यक्तिसंक्रमति भएको हुन्छ। यसले के इंगति गर्छ भने एड्स महामारी अझै नयिन्त्रण वा काबु बाहरि छ। वशि्व स्वास्थ्य संगठन (दबल्यु.एच.ओ.)को मुताबकि, २००८ को अन्ततरि मात्र ३३.४ मलियिन मानसिहरु संसारभरमा एड्स रोगबाट संक्रमति थिए।

एच.आइ.भि./ एड्स कसरी सर्ने गर्दछ?

यौन सम्पर्क

एच.आइ.भि. संक्रमति व्यक्तिसंगको संसर्ग वा यौन सम्पर्क बाट यो रोग सर्ने गर्दछ। यौन क्रीडाको सलिसलिामा रोगका जीवाणु स्त्री जनेन्द्रीय, योनी मुख, पुरुष जनेन्द्रीय, मलाशय, वा मुख बाट शरीरमा सजलिै प्रवेश गर्ने हुन्छ।

रगतको सङ्क्रमण

संक्रमति रगत बाट पनि एचआइभि फैलने हुन्छ, तर रगतमा एचआइभि छ की छैन भनेर गरनिे परकि्षणको कारणले गर्दा रगतको कारण एच.आइ.भि. रोग सर्ने सम्भावना भने एकदम न्यून छ।

सुइहरु

यो रोग संक्रमति व्यक्तिसंग एउटै सुइ, सरिनि्ज अथवा ड्रग वा औषधि लनिे औजारको प्रयोग बाट पनि अक्सर एच.आइ.भि. सर्ने हुन्छ। तर भूलबस हुनजाने संक्रमति सुइ वा औषधिको लागि प्रयोग हुने

औजारको कारण बिरामी बाट उपचारकर्मी र त्यसैगरी उपचारकर्मी बाट बिरामीमा यो रोग सर्न सक्ने सम्भावना भने एकदम न्यून छ।

आमा र शिशु
यो रोग संक्रमति आमाबाट जन्मेको शिशु, अथवा संक्रमति आमाले खुवाएको दुध बाट, पनि एच.आइ.भि. सर्ने हुन्छ।

एच.आइ.भि./एड्स के के बाट सर्दैन?

- थुक
- पसिना
- आँशु
- दैनिक प्रयोग गरिने कुराहरु जस्तै खानाको भाँडा कुँडा, रुमाल र ओछ्यान प्रयोग गरेर
- स्वमिङ पुलहरु
- टेलिफोनहरु
- पाइखानामा बस्ने सिट
- टोक्ने किरा फट्यांग्रा (जस्तो लामखुट्टे)

एच.आइ.भि./एड्स का लक्षणहरु के के हुन्?
कुनै कुनै व्यक्तलिाई एचआइभि जीवाणुको जोखमि भएको एक दुइ महिना भित्र रुघाको जस्तो ज्वर आउने गर्दछ, भने, धेरै मानसिहरु जो पहिलो चोटी एच.आइ. भि. संक्रमति भएको छ उनीहरुमा कुनै लक्षण देखा पर्दैन।
फेरि, कुनै लक्षण देखापरि नै हाले पनि त्यो लक्षण एक हप्ता देखि एक महिना भित्र स्वतः हराएर जाने हुन्छ र मानसिहरु यसलाई गल्तीले कुनै किसिमिको भाइरसले गर्दा हुने रोग होला भनी सम्झने गर्दछन्।
त्यस्ता रोगहरु:
ज्वरो आउने
कपाल दुख्ने
बेचैनी हुने
लिम्फ नोडस् ठूलो हुने

एकजना बयस्क व्यक्तमिा एच.आइ.भि. शरीर भित्र छिरेको करबि १० बर्ष वा त्यो भन्दा बढी समय सम्म एच.आइ.भि. रोगका भयानक र लगातार लक्षण नदेखिने हुन्छ, भने एच.आइ.भि. संक्रमति भएर जन्मेको बाल बालिकामा यो रोग २ वर्ष भित्र मा देखिने हुन्छ। तर यसरी "लक्षण नदेखिने" अवधि व्यक्ति व्यक्ति मा फरक हुने हुन्छ। यद्यपि, यस्तो "लक्षण नदेखिने" अवधमिा शरीर भित्र रोग संग लड्ने शरीरको क्षमताको सेल वा कोषलाई एच.आइ.भि. रोगले भित्र भित्रै शथिलि तुल्याउने एवं मार्ने काम गररिहेको हुन्छ। यसमा प्रष्ट देखिने लक्षण भनेको रगतको सिडी४+ टि कोष (जसलाई टि४ कोष पनि भनिन्छ) को लेभल वा स्तर घट्दै जानु हो, यो शरीरको सङ्क्रमण रोग संग लड्ने मुख्य साधन हो, जसलाई यो रोगको जीवाणुले बाहरि कुनै लक्षण नदेखाई भित्र भित्रै असक्त तुल्याउने वा नष्ट पार्ने गर्दछ।

बाहरि रोगसंग लड्ने क्षमता ह्रास हुँदै गएपछि समस्या देखिने गर्दछन्। एड्सका मुख्य समस्याहरु वा लक्षणहरु निम्नि छन्।
तर भिन्नि भिन्नि व्यक्तलिे त्यस्ता लक्षणहरु आ-आफ्नै किसिमिले अनुभव गर्ने गर्दछन् ।

लक्षणहरुमा:
शरीरमा देखा परेका लिम्फ नोड्स वा फोकाहरु तिनि महिना भन्दा बढी सम्म ठुलो भै रहनु
कमजोर महसुस् गर्नु
शरीरको तौल घट्नु
पसिना आउने ज्वर आउने भै रहनु
इस्ट इन्फेक्सन हुनु (मुखमा वा स्त्री जनेन्द्रीय मा)
छाला चिलाउने वा खस्रो देखिनु
औषधि खाएर, उपचार गरेर पनि पेल्विकि इन्फ्लामेटरि या योनी नली पोल्ने नरोकिनु
केहि समयको लागि स्मिरणशक्ति हराउनु
शरीरमा बाहरि रोग बिरुद्ध लड्ने क्षमताको कमिको कारण टीबी र एक किसिमिको निमोनिया जन्य एक दुइवटा घाउ ((अपर्त्युनिस्टिकि इन्फेक्सन) हुनु

कसै कसैमा कडा खालको हर्पिस इन्फेक्सन हुनु र फलस्वरूप मुखमा, गुप्तांगमा वा गुदद्वारमा वा एकदम दुख्ने शिन्गिल्स जस्तो नसाको रोग देखा पर्ने हुन्छ। बच्चाहरुको हकमा भने उनहिरु नबढ्ने वा अंग बकिसति नहुने हुन्छ । एच.आइ.भि. सङ्क्रमण बढ्ने क्रममा धेरै जसो मानसिहरुमा सिडी४+ टि कोषहरुको संख्या घट्ने गर्दछ । अझ कसै कसै मा त आकस्मकिरुपमा यसको संख्या एकदम अनौठो किसिमिले घट्ने हुन्छ ।

एच.आइ.भि. सङ्क्रमणको लक्षण अन्य रोगको

लक्षणहरु जस्तै देखनि हुन्छ । यसैले यसको नरिुपरणको लागि चिकित्सिकलाई परक्षिण गराउनुपर्ने हुन्छ ।

एच.आइ.भि./एड्स को नरिुपरण कसरी गरन्छि त?

एच.आइ.भि. सङ्क्रमणले शुरुको अवस्थामा कुनै लक्षण नदेखाउने भएकोले रगत परक्षिण गरी त्यसमा एच.आइ.भि. बरिुद्ध लड्ने आन्टीबडजि-डजिजि-फाईटनि् प्रोटनिको अवस्थतििको जांच गर्नु पर्दछ । रोगको सङ्क्रमणको तनि महनिा सम्म रगतको परक्षिण बाट पनि यस्ता एच.आइ.भि. आन्टीबडजि नदेखनि हुन्छ । यो देखा पर्न छ महनिा सम्म लाग्न सक्दछ ।
एच.आइ.भि. सम्भावति व्यक्तलिे एच.आइ. भि. सङ्क्रमणको परक्षिण भाइरस वा जीवाणुले आंटीबडीजको बकिास गर्नु भन्दा अगाडी नै गर्नु पर्दछ। ।

कुनै मानसिमा एच.आइ.भि. बाट सङ्क्रमण हुने प्रवल सम्भावना छ, तर आंटीबडी परक्षिण नकारात्मक छ भने रगतमा एच.आइ.भि.को अवस्थतिि छ की छैन भनी रगत परक्षिण गर्ने गरन्छि र एच.आइ.भि. आंटीबडी पछी मात्र बकिसति हुने भएकोले आंटीबडी परक्षिण पछी फेरि दोहोरयाएर गर्न भनन्छि। ।

एच.आइ.भि./एड्सको उपचार

कतपिय अरु रोगमा जस्तै यो रोग मा पनि शुरुको अवस्था मा नै यसको नरिुपण गर्न सकएिको अवस्थामा यसको उपचारमा धेरै उपाय हुने गर्दछ। । आज आएर एच.आइ.भि. ले शरीरको रोग संग लड्ने क्षमता बरिुद्ध गर्ने कमजोरीलाई ढलिो गर्ने उपचारहरु उपलब्ध छन्। । तर यो रोगको औषधि भने बनेको छैन। यद्यपि एड्सलाई रोक्ने वा यसलाई नकिो पार्ने उपचारका उपायहरु भने उपलब्ध छन्। यसकारण यस बारे बढी कुरा बुझ्नको लागि आफ्नो चकित्सिकलाई भेट्ने र एच.आइ.भि./एड्स को उपचार बधिि बारे सुचति हुनु उपयुक्त हुन्छ।

के हामी एड्सको खोप को नजकि छौं त?

हो, कुरा ठकि हो, तर यस बाट बच्ने उपायको वभिन्नि सरकार र प्राइभेट नकिायहरुले गरेको बस्तिृत प्रयास बाबजुद संसार मा एच.आइ.भि. रोगको बढ्नेक्रम भने जारी छ ।

एच.आइ.भि. बरिुद्धको खोपको बकिास गर्ने सलिसलिामा अमेरकिा लगायत कतपिय देशमा एउटा एड्सभाएक्स नामको खोपको परक्षिण गरेका थएि। खोपको औषधि भने देश अनुसार फरक फरक गरएिको थियो। त्यसको कारण उदाहरणको लागि एसयिा र उत्तरी अमेरकिा मा एच.आइ.भि.को लक्षण फरक फरक छन् । कुनै एक कसिमिको एच.आइ.भि. बरिुद्धको शरीरलाई बलयिो बनाउने आंटीबडी बकिास गर्ने सलिसलिामा गरएिको थुप्रै एड्सको उपचारको खोपको परक्षिणमा मानसिलाई एच.आइ.भि. जीवाणु बाट वा एड्स बाट बचाउने उपाय धेरैजसो खेर गएको छ।

तर पनि वभिन्नि सोध र अनुसन्धानले केहि आशा दलिाएको छ। एड्सभाएक्स खोप उत्पादन गर्ने कम्पनकिो भनाइ अनुसार यो खोपको कारण अफ्रकिन-अमेरकिन एवं अन्य हस्पिैनकि कमसंख्य जातहिरुमा यो रोगको सङ्क्रमण कम देखएिको छ।

अनुसन्धानकर्ताहरुका अनुसार यो वभिन्नि जात जाति समुह अनुसार कसरी यसको प्रभाब कम या बढी हुन गयो भन्ने कुरामा उनहिरु बलिखबन्दमा परेका छन् । थप जानकारीको लागि सधैं आफ्नो चकित्सिकलाई सम्पर्क गर्नुहोस् ।

***

COM-12-17709/CPS/KH/12-12

SUMMA Health System